

Učiteljski Glas

↔ Glasilo „Saveza dalmatinskih učitelja“ ↔

Vlasnik i izdavatelj
„Savez dalmatinskih učitelja“

Brzot. „Narodne Tiskare“
u Splitu

Urednik:
Dinko Sirovica

Izlazi na 15. svakoga mjeseca. Zapada 4 K na godinu. Učiteljski pripravnici i pripravnice dobivaju ga za pol cijene. Pretplata se šalje D. Domiću, učitelju i blagajniku „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu, a članci i dopisi uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju.

Za osnivanje „Učiteljskih društava“.

Tvrdo uvjereni, da se na organizaciju učiteljskog staleža ni pomisliti ne da bez osnivanja učiteljskih društava i da samo ova mogu zajamčiti uspjeh akciji, koja se u tom pravcu mora apsolutno i kod nas zapodjeti, smatrali smo nužnim, da se mi sami ozbiljno pozabavimo tim pitanjem još prije, nego ono dogje pred našu ovogodišnju opću skupštinu. U posljednjem smo broju istakli ne samo organičku, već i praktičnu vrijednost tih društava, a danas hoćemo da našim čitaocima, a poimence našim sudrugovima i sudružicama podade-mo gotovu priliku, da se sami osvjedoče o važnosti i shodnosti takovih ustanova po »pravilima« što smo ih složili. Ta pravila donosimo u ovome broju, a pri slaganju istih imali smo dvoje pred očima: prvo da ih udesimo što moguće više spram naših pokrajinskih prilika, a da uzmognu biti općenito prihvaćena, a drugo da općoj skupštini olakotimo posao takovom gotovom radnjom, za koju bi se inače na skupštini potrošio dobar dio vremena. Na ovaj način suviše podajemo svim kolegama prigodu, da ta pravila prouče te da tako i glede ove stvari dogju već pripravnici na naš ovogodišnji zbor, na koji će radi same znamenitosti raspravnih točaka bez sumnje pristupiti svaki onaj, koji cijeni sebe i shvaća važnost ovakovih sastanaka.

Osim toga na naše uredništvo stiglo je pisma, u kojima stariji učitelji izrazuju želju, da bi se na ovogodišnjoj skupštini povelu riječ i o tome, kako da se neki nedostaci novoga zakona o uređenju pravnih odnošaja učitelja isprave na korist starijih učitelja.

Želja je vrlo opravdana i nema sumnje, da će se i o tome raspravljati, pa je i to jedan razlog više, s kojega se nadamo da će na skupštinu pristupiti i stariji učitelji u velikom broju, a o

mlagjima pak ne treba ni govoriti, jer od njih nijedan ne smije i ne će sigurno izostati.

Odgovori li odziv našim nadama, tad će i ovo pitanje o osnivanju učiteljskih društava biti bratski pretresano, pravila poprimljena, a onda odmah nakon skupštine moći će se u pojedinim kotarima obrazovati odbori, koji će stvar pokrenuti, pravila nadležnoj vlasti na potvrdu dostaviti i nakon potvrde učiteljska društva ustanoviti.

Kada se pako ustanove i počnu djelovati, opazit će se za malo vremena njihova korist i tek onda moći će se ozbiljno prionuti na stvarni rad za našu stalešku organizaciju. Beže naspori!

Pravila

»Učiteljskog društva« za..... i škol. kotar.....

I. Ime, pečat, i sijelo društva.

§ 1. Društvo se zove i ima svoj pečat: »Učiteljsko društvo za.....i školski kotar....., a sijelo mu je u.....

II. Svrha društva.

§ 2. Svrha je društvu da se brine:

- za uzajamnu, svestranu pedagošku i didaktičnu naobrazbu svojih članova u korist školstva i uzgoja mladeži;
- za boljak svojih članova napose, a u opće za moralnu zajednicu područnog učiteljstva;
- za osnivanje i množenje učiteljske knjižnice;
- za moralno i materijalno podupiranje svega, što smjera na dobrobit učiteljskog stališa;
- za okupljanje učitelja oko »Saveza dalmatinskih učitelja«.
- za poticanje i širenje stališke svijesti, da tim doprinese organizaciji pokrajinskog učiteljstva.

III. Sredstva za postignuće svrhe.

- § 3. Da se postigne ta svrha, društvo će:
- sakupljati se u redovite i izvanredne sjednice da raspravlja o svojim probicima i o svome zvanju;
 - priređivati će predavanja vrhu pedagoških i didaktičkih pitanja sa znanstvenog i praktičnog pogleda;
 - priređivati će javna predavanja o školi t. j. o uzgoju i o pouci;
 - ustanovit će knjižnicu za učiteljstvo i to u svome sjelju, a u manjim mjestima svog područja ustanovit će knjižnice za puk;
 - odazivat će se moralnom ili materijalnom potporom svakoj potrebi učiteljstva;
 - kupiti će u svom području članove za »Savez dalmatinskih učitelja« i oblaškati će im dužnosti prema istom;
 - sastajanjem, dogovorom, skupnom kooperacijom promicat će stalešku svijest i raditi će oko organizacije učiteljskog staleža;
 - ustanoviti će kotarsku učiteljsku štedionicu.

IV. Članovi.

- § 4. Članovi su:
- pravi,
 - podupirajući,
 - počasni.
- aa) Pravim članom može biti svaki učitelj ili svaka učiteljica u službi ili u mirovini, bili na pučkoj javnoj ili privatnoj školi, bili na građanskoj ili srednjoj kakvoj školi, u opće svaki nastavnik.
- bb) Podupirajućim članom može biti svaki prijatelj ili prijateljica škole, te bi želio moralno ili materijalno da pomogne društvu;
- cc) Počasnim članom može biti samo onaj, koji se je na osobit način istakao svojim zaslugama na korist školstva i učiteljstva, te onaj, koji na izvanredan kakav način pomogne društvu.

V. Prava članova.

- § 5. Svaki pravi član ima pravo:
- birati upravu društva;
 - sudjelovati u sastancima predevati i učestvovati u dogovorima i u glasovanju;
 - voditi u društvo goste, ako ih prvo najavi upravi;
 - primati u zajam knjige i časopise iz društvene knjižnice;
- § 6. Podupirajući članovi imaju prava kao i pravi članovi, izuzevši pravo glasovanja u sastancima;

- § 7. Počasni članovi izjednačuju se u aktivnim pravima potpuno s pravim članovima.

VI. Dužnosti članova.

- § 8. Svaki pravi član sudjeluje što je moguće više u djelovanju društva, za to je dužan:
- prihvatiti izbor u upravu. Ako je pregjašnje godine bio u upravi, može izbor otkloniti;
 - Tko želi da predava mora mjesec dana prvo sastanka poslati svoje izvješće društvenoj upravi;
 - Svaki pravi član, odluči li to uprava, mora ustrojiti u svom mjestu knjižnicu, ili upravljati već opstojećom;
 - Uzajmljene knjige i časopise prima pod svoju odgovornost, te ih mora vraćati u dobru stanju, a slučajne štete nadoknaditi;
 - mora raditi za svrhu i boljak društva u dopuštenim granicama i biti uvijek u što tijesnijoj svezi s upravom njegovom.
 - Svaki pravi član plaća 2 K pristupnine, a 1 K mjesečne članarine, od koje polovica ide na korist društva, a druga polovica »Savezu dalmatinskih učitelja« kao članarina istoga.

- § 9. O redovitim troškovima odlučuje uprava, o izvanrednim glavna skupština.
- § 10. Tko ne plati društvu članarinu nakon treće pismene opomene, biva brisan iz društva.

VII. Društvena uprava.

- § 11. Društvom upravljaju:
- Predsjednik,
 - Potpredsjednik,
 - Tajnik — blagajnik,
 - Knjižničar,
 - 2 odbornika.
- § 12. Upravu bira glavna skupština između pravih članova i to pismeno ili usmeno. — Izbor vrijedi za godinu dana.
- § 13. Izabire se najprije predsjednik, zatim drugi članovi uprave skupa.
- § 14. Uprava ima pravo primati nove članove.
- § 15. Zaključci uprave valjani su, ako ih prihvati većina. Pri jednakoj podijeli glasova odlučuje predsjednik ili potpredsjednik i tajnik.
- § 16. Sva pisma, dopise uprave potpisuje predsjednik ili potpredsjednik i tajnik.
- § 17. Predsjednik sazivlje sjednice uprave, društvene sastanke, predsjedja istima, te vodi i čuva parlamentarni red.
- § 18. Zahtijevaju li pismeno 3 člana izvanrednu sjednicu uprave, predsjednik ju mora sa-

- zvati za 14 dana. Zapisnik sjednice uprave potpisuju svi nazočni članovi.
- § 19. Potpridsjednik nadomješta predsjednika u svim njegovim poslima.
- § 20. Tajnik sprema sve pismene posle i vodi zapisnik sjednica i sastanaka.
- § 21. Blagajnik upravlja blagajnom, prima i isplaćuje sve, što je odobreno od uprave ili od glavne skupštine, vodi društvene račune, te ih prikazuje glavnoj skupštini.
- § 22. Knjižničar uređuje knjižnicu, uzajmljiva knjige i časopise.
- § 23. Odbornici pripomažu, da se poslovi uprave izvrše što bolje i tačnije.
- VIII. *Društveni sastanci.*
- § 24. Redovita glavna i opća skupština drže se svakako kroz prva dva mjeseca godine, obično u sijelu društva.
- § 25. Predmeti, o kojima se raspravlja na glavnoj skupštini jesu :
- a) Izvješće o društvenom djelovanju ;
 - b) izvješće o godišnjim računima i njihovo pregledanje ;
 - c) izvješće o knjižnici ;
 - d) izbor dvaju računarskih revizora ;
 - e) izbor uprave ;
 - f) Izbor časnog suda ;
 - g) Izbor zastupstva u razne sveze ;
 - h) Prijava novih primljenih članova ;
 - i) isključenje članova ;
 - j) promjena pravilnika ;
 - k) raspust društva ;
 - l) razna predavanja ;
 - m) razne želje i savjeti.
- § 26. Ako trećina pravih članova zahtijeva pismeno izvanrednu skupštinu, uprava ju mora sazvati što prije.
- § 27. Zaključci skupštine valjani su, ako je prisutna barem trećina pravih članova. U suprotnom slučaju drži se skupština uru kasnije s kojim god brojem nazočnih članova.
- § 28. Ako se pri kakom izboru ne postigoe nadpolovična većina glasova, obavlja se uži izbor između onih, koji su dobili najviše glasova. Prešni predlozi pretresaju se, ako im prešnost priznade većina skupštinara.
- § 29. Kada i gdje da se drži naredna skupština, odlučuje opća skupština — Raspored skupštine sastavlja uprava.
- Poslovni red svake skupštine mora sadržati :
- a) izvješće o društvenom djelovanju ;
 - b) izvješće o godišnjim računima ;
 - c) Izbor uprave, pregledalaca, časnog suda i zastupnika u razne sveze.
- § 30. Društvena pravila smije promijeniti skupština, ako je nazočna barem polovica pravili članova, i ako za dotične promjene glasuju dvije trećine nazočnih.
- § 31. Raspust društva nastaje, ako na skupštinu pristupe dvije trećine pravih članova, a od tih opet dvije trećine moraju glasovati za raspust. U svim drugim slučajevima skupština zaključuje nadpolovičnom većinom glasova.
- IX. *Pristupanje u druga društva.*
- § 32. Društvo može stupiti u užu svezu s drugim pedagoškim, znanstvenim i književnim društvima u državi.
- X. *Časni sud.*
- § 33. Sporove među članovima izravnuje uprava. Sporove među u pravom i članovima izravnuje časni sud od tri člana izabrana za godinu dana. Protiv rasude časnog suda nema priziva.
- XI. *Raspust.*
- § 34. Društvo se raspušta :
- a) ako ga raspusti viša nadležna vlast ;
 - b) ako to zaključi opća skupština u smislu § 31. U slučaju raspusta po nadležnoj vlasti društvena imovina pripada »Savezu dalm. učitelja«. Ustanovi li se kroz tri godine novo učiteljsko društvo u kotaru, »Savez« će ovome povratiti imovinu ; inače ustupit će je učiteljskom konviktu, kad se ustanovi. Sve ovo vriedi ako bi se društvo raspustilo i zaključkom opće skupštine.
- XII. *Zastupanje društva i društveni jezik.*
- § 35. Društvo zastupa svagdje predsjednik, predsjednika potpredsjednik ili koji član odregjen od društva.
- § 36. Društveni jezik hrvatski ili srpski.

„Dižite škole!“

Više puta u ranijoj našoj mladosti sretali su nas na raznim zabavama ovakim pozdravom, kojemu ne bi bilo kraja. Po gdjekad bi mališana

učitelj naučio deklamovati Zmajevu: »Dižite škole« a ova bi pjesma sve nas potresla tako da smo već po njoj samoj uvigjali ono dobro, koje nam

pruža škola i odgoj. Pljeskanje naše ne bijaše samo slučajno, ili prosto za to, da dijete na pozornici osokolimo, već što u sreću svome bijasmo razdragani mišlju, da ćemo jednom i mi pomoću školske prosvjete postati nezavisan i moćan narod. Oci i djedovi naši čisto su se pomlagjivali od veselja, gledajući, kako im naraštaj shvata dužnost prosvjete. Očevidno držahu, da će im se barem potomstvo prosvjetom dovinuti tamo, kamo su oni uporna htjeli i težili, ali spriječeni raznim okolnostima, ne uspiješe.

Onda bilo, sad se speminjalo! A od svega ovoga, od sve nade i pouzdanja ne bilo do danas ništa. Još se jedino po gdje gdje čuje zimi na zabavama — toliko da se skрати večer — ona Zmajeva: »*Dižite škole*«, ali kao da je iščezlo ono staro oduševljenje i ododranje. Kao da savremeni naraštaj skreće sa staze, kojom su ga djedovi uputili. Napušta onaj amanet, koji nam je svima morao biti mio i svet. Da pak odskoči još veoma naša slabost, znamo u javnosti na sav glas vikati, da jedino prosvjetom narod postizava svoju slobodu. Tako s jedne strane nećemo da prikrijemo svoju duševnu golotinju, a s druge hoćemo da pokazemo da smo shvatili moderni duh i slobodu!

Taki smo mi na jezika pobornici škole i prosvjete. Ali kakvi smo na djelu? Priznajmo naš grieh i kažimo: Na djelu smo tromi i mlitavi. To je najblaže što možemo da kažemo sami o sebi, a da nas rumen ne spopadne, kako ćevo zapustismo djedovski zavjet i ne ispunismo ga ni onda, kad smo malom žrtvom s naše strane bili kadri i voljni, da ga do kraja izvedemo.

Izvještaj o stanju pučkih škola u Dalmaciji za škol. god. 1905-906, koji smo u prošlom broju prikazali najbolje očituje naš nemar i nerad u podizanju škola. Vidjeli smo tu, kako su u nekim većim zagorskim kotarima — škole sasvim zapuštene. Općine su ih pustile sudbini i za njih ne mare. Šta više, u nekim školama, reklo bi se, da se za tim ide, kako bi narodu škole dodijale, pa prestao tražiti da mu se škola podigne. Ni 10%

od više hiljada pučanstva nema svoje škole. U prostranim selima, gdje bi po zakonu morale biti najmanje dvije ili tri škole sa više učiteljskih snaga, nema ni jedne. Ima čak mjesta, gdje su se porušile, ili su zapuštene stare škole, a nove se dižu — znate kako — pustim obetanjem i zasukivanjem... Dalje ne idemo, jer bismo našim općinama u ovom pogledu kao narodni sinovi i odgojitelji morali izreći prijekor. Čast izuzecima, ali je i njih malo.

Općine naše ni u kojem slučaju ne mogu da svale sa sebe odgovornost zbog zapuštanja škola. Njihov je autonomni djelokrug zamašan. A u pitanju uspostavljanja škola one imaju prvu i odlučnu riječ. Pravo govoreći, općine naše škole dižu i ruše. U jednom mjestu gdje je 40 obvezane djece na pohagjanje, općina ne samo što može, već je i *dužna*, da u dotičnom odlomku podigne školu. Nikakva joj druga vlast ne će smetati, niti smije, da joj se u ovome usprotivi. Ali ako općina, kao što kod nas biva, napusti svoje pravo i zanemari svoju dužnost, onda u onom kraju nastaje duboka jazbina, gdje samo glupost caruje. Mi smo uvjereni, da će se malo naći njih, koji će otvoreno priznati, da im ciljevima i ličnim smjerovima više koristi, gdje nema pučkog odgoja, ali opažamo žalosnu istinu, kao da se iz potaje ide za tim. Mi smo još jednom pozvali naše općine, da dižu škole i šire prosvjetu u puku. Sada ponavljamo svoju preporuku i stavljamo ju na srce našim upraviteljima općinskim, do kojih je, kako rekosmo sve.

Uvedenje raznih struka privrede; osnivanje Rajfajsenovih blagajna i zemljoradničkih zadruga, pak zasnivanje raznih vrsta štedionica ne mogu da uspiju, ako narod nije prosvijetljen i sposoban.

Mi ćemo pak s ovoga mjesta pratiti rad naših općina u pogledu škola. Ne ćemo se ustezati da pohvalimo one općine, koje svoju ljubav k narodu potvrguju podizanjem i uregjenjem škola. S druge pak bez obzira kudit ćemo one, koje su se upaočile u zastoju i nemaru, a tamo na sav glas hoće, da im se prizna rodoljublje.

Poljodjelstvo u pučkim školama.

U pretprošlom broju rekli smo, da bi učitelji morali biti bolje u poljodjelstvu upućeni u učiteljištu samome i istakli smo, što bi se imalo učiniti, da se u tome žudjena i toli korisna svrhapostigne. Danas ćemo istaknuti, što bi se imalo učiniti eda pučki učitelji, koji jur vrše svoju uzvišenu zadaću kao pioniri narodnog boljka, steku ono poljodjelsko znanje, koje im preparandij pružio nije.

U državama i pokrajinama, koje znadu što znači pučki učitelj i koje shvaćaju veliku važnost gospodarstva u opće, a poljodjelstva napose, već odavna se poradilo ono, za čim mi danas težimo. Ni francusko ni talijansko učiteljstvo nije bilo odmah u gospodarstvo dostatno upućeno i u njihovim preparandijima za dugo vremena uzgajali su učitelja idealna, koji kad bi u svijet došao,

ostao bi razočaran, jer mu se je sasvim drugačijim prikazivao.

Hotjelo se je da Francusku zarazi filoksera, e da se prene iz mrtvila i uvidi, kako su na krivom putu oni, koji odgojem tugje učitelja od naroda, pa da poradi sve moguće, kako da nadoknadi ono, što je izgubila. Za njom zanijele su se Italija, Švicarska, Belgija i ostale države svijeta te su ozbiljno zabrinute stale širiti u svojim učiteljištima zdravu gospodarsku pouku, a za jur namještene učitelje ustrajati tečajeve za gospodarstvo.

Vrijeme bi bilo da se i mi prenemo. Vrijeme bi bilo da se ovakova pouka u našem preporandiju i u našim školama otrese onog pogubnog njemačkog duha i njemačkog kalupa, a da se pretvori u pouku narodnu, prema narodnim potrebama i u narodnom duhu. Sjećamo se svi, kako su se nazad godina slali neki naši učitelji na mutni Dunav, da nauče neke njemačke *šuškarije* a niko se od nas ne sjeća, da bi naša vlada bila otvorila ma samo jedan tečaj poljodjelstva za pučke nastavnike. Sve što se je u ovom pravcu poradilo, jedini je ribarski kurs, što ga je nadzornik za ribarstvo g. P. Lorini držao na Komiži nekoliko godina natrag. Pak su i ovi jednom bili sad se spominjali.

Tečajevi za gospodarstvo u opće, a poljodjelstvo napose, za pučke nastavnike jesu potreba, koja se od sama sebe nameće. Svi vidimo, da naša pokrajina prevaljuje tešku ekonomsku krizu, te da nam narod seli i ostavlja kućni prag, jer nije naučio, da izim vinove loze nagje i u drugim granama narodnog gospodarstva prehrane za sebe i za svoje, a opet svi koliko nas je, s našom vladom na čelu, to svakdano gledamo i našim mukom i neradom sudjelujemo narodnom propadanju. Dalje ovako ne smije ići! Mi želimo na selu, pri moru i u zagorju, na otoku i obronku vidjeti pučkog učitelja pravog narodnog učitelja, koji će uz svog požrtvovnog župnika okupiti svoje seljane da marnim i ustrajnim radom i nagovorom preobrazu svoje selo, dajući mu onaj pravac, koji njegove posebne, a i opće narodne potrebe iziskuju.

Da se do ovoga dogje hoće se u prvom redu poznavanje onih grana gospodarstva, koje su tom selu potrebite. A kako će se to postići, kad sam učitelj nije u tome bio dostatno upućen.

Na to je pozvana vlada i pokrajine. One su pozvane, da u što kraćem roku otvore tečajeve gospodarske za pučke nastavnike, ne će li da ih stigne pučko prokletstvo. Kad velite da učitelja odgajate za puk za narod, kad ga kitite lijepim imenom »pučki učitelj«, »pučki prijatelj«, »pučki nastavnik«, pružite mu u isto doba i ono znanje, što ga narodne i pučke potrebe iziskuju, kako će on u istinu biti »pučki prijatelj« i »pučki učitelj« t. j. kadar ne samo da ga nauči čitati i pisati, već da ga uputi i u svemu onomu, što mu je danas potrebito i čim oskudijeva, a to je gospodarsko znanje. —

Kad ovo ističemo, ne pitamo ništa luksusna, ne tražimo ništa, što bi se moglo zavignjeti, već tražimo najnužnije, što moramo steći, ako želimo da narodu kao pravi apoštoli prosvjete budemo mogli koristiti.

Potrebno je dakle da se svake godine redovito preko školskih praznika, bilo u koje zgodnije doba godine drže tečajevi iz gospodarstva za pučke učitelje. Gdje bi se ti tečajevi imali održavati, prepuštamo da odrede stručnjaci.

Ove tečajeve u prvom redu imali bi odmah pohagjati seoski učitelji sjeverne Dalmacije, koju je filoksera zarazila, pak postepeno imalo bi se slijediti dalje. Naravno je da se pouka ne bi imala ograničiti na samu teoriju, već i na praksu, a imala bi trajati ne osam ili deset dana, već preko cijelih praznika, a u drugo doba godine barem mjesec dana.

Pouku bi imali držati najvrijedniji učitelji, ne isključujući ni gospodina nadzornika za poljodjelstvo, kao što ni tajnika pokrajinskog poljodjelskog vijeća, koji će hvala Bogu eto napokon bit imenovan iz kruga stručnjaka.

Koliko su ovi tečajevi potrebiti mi svi vidimo, a koliko bi koristi donijeli narodu, to bi nedaleka budućnost dokazala. Mi se ne ćemo prevariti, ako rećemo, da bi ovi tečajevi donijeli daleko veću korist narodu, nego li sveukupna pouka putujućih učitelja, koji, kako danas stoje stvari, nijesu za drugo, nego za prostu *paradu* narodu posve malo ili nimalo korisnu.

Završiti ćemo u narednom broju.

Dinko Šimunović.

Nema čitaoca našeg »Uč. Glasa« pa ni drugih hrvatskih pedagoskih časopisa, kojemu ne će biti poznato ime vrijednog našeg druga Dinka Šimunovića.

Ta marljiva pčelica uza sav teški, naporni učiteljski rad, nalazi dosta i podosta vremena — otimlje sebi ono malo slobodnih časova, što mu iza dovršenih školskih

dužnosti ostaju da se čitav posveti peru, pisanju različitih vrlo zanimivih sastavaka, koji se, to mora svaki priznati, ko ih je čitao — radi svoje osobitosti mogu uvrstiti međju prve svijetove raznih naših radnika na pedagoškom polju.

Rek bi da Šimunović malo po malo ostavlja pedagoško polje. Bilo bi žaliti, kad bi ga konačno napustio. Napredno učiteljstvo treba naprednog pedagoškog štiva, a takovog smo iz pera našeg Dinka bili vični čitati.

Ali, ako bi takav pojav mogli opravdano žaliti, u drugu se možemo stostruko radovati i ponositi, jer ga počinjemo vigjati na drugom, produktivnijem polju, na polju naše lijepe knjige, a što je utješljivije možemo ga uvrstiti u društvo naprednijih pisaca i književnika.

Evo što o tom piše poznati (i ako ne potpisani) uvaženi kritičar u našoj književnosti, koji u »Obzoru« ed 29. lipnja t. g. br. 171 ocijenjuje njegovu novelu »Mulika«, izašlu u posljednjem svesku ljetopisa hrv. književnika »Savremenik«.

»Piščevo je ime sasvim nepoznato, a ipak je on sjajan pripovijedač. U »Lovoru« iznio je svoju prvu novelu »Mrkodol«, koja je u umjetničkim krugovima izazvala senzaciju. »Mulika« je njegova druga nama poznata novela, a veoma je nalika prvoj. On naime ne umije da crta u noveli samo jednog ili dva junaka — to

je njemu premalo; on crta čitav život, čitav jedan kraj, osebujno jedno selo, prirodu i sve, što se u njoj miče. Njegova je ironija sasvim osebujna u hrvatskoj književnosti: on od srca voli ljude, što ih opisuje, ali im se i od srca ruga; no to nije sve: on voli prirodu, ali i njoj se jednako ruga i ruga se čovjeku, kakova ga je priroda stvorila. Ako se pisac ovim tako rijetkim novelama ne ruga možda i našoj literaturi, onda može ona od njega veoma mnogo očekivati: jer je originalan, osebujan i pravi umjetnik«.

Nijesam mogao mimoići, dapače ovi su me retci kritičara ponukovali, da ih u našem učiteljskom listu prenesem.

Možemo se ponositi, a Šimunoviću iz srca čestitati, želeći mu: sretno naprijed udarenim putem!*)

Hrvatici kod Sinja, početkom srpnja 1906.

Ivo Markov.

*) I mi se od srca veselimo literarnim uspjesima našeg vrlog D. Šimunovića i uvjereni sma da će on na tom polju steći sebi glasa i priznanja. Ali u isto doba u velike bismo morali požaliti, kad bi on sasvim napustio pedagoško polje, na kojem se je i dosad lijepo isticao. Ne vjerujemo, da bi on toga učinio. »Učiteljski Glas« uvijek će željno očekivati i radosno primati njegove radnje.

Književni rad naših učitelja.

6. Špadijer Gj. »Šta je karakter« (ćirilovicom). Cijena 40 para. (Nabavlja se kod pisca na Cetinju ili kod Mite Stajića u Beogradu). Upravitelj škola u ubavoj prijestonici kršne Crnegore napisao je u cetinjskom »Učiteljskom listu« i posebno preštampano lijepu radnjicu: »Šta je karakter, podjela karaktera, popravljanje i razvijanje karaktera«, koju je u glavnom izradio po poznatom engleskom filozofu i socijologu Samuilu Smajslu i mnogim drugim svjetskim pedagozima. — Proučavanje i upoznavanje karaktera pojedinog gojenca od prijekje je nužde, pa pravo govoreći, ne može se ni pomisliti uzgajatelja na svom mjestu, ako nije kadar da upozna karakter svakog svojeg učenika i da se prema tomu vlada. Često se dogagja da zlo shvaćen karakter pojedinog individua dovodi do slabih posljedica, jer se dijete razdraži, omlohavi i postaje samo sebi i drugomu neprirnodno. — Uvigjajući važnost karaktera pisac je zbilja posvetio velikog mara i nastojanja, da što moguće jasnije oriše i označi svojstvo svakog pojedinog karakternog tipa. Lijepo su protumačene i razjašnjene prijemljivost, radljivost, rasudljivost, pronicavost, bezličnost, apatičnost, nestalnost, protivurjeđe, hipohondrija, melanholija, hysterija i mnoge druge forme karakternih tipova, te su za svaku pojedinu iznešeni zgodni napuci u načinu popravljjanja, razvijanja i nužna

suzbijanja. — Lijepu ovu knjižicu preporučamo drugovima u pokrajini, a bratu Špadijeru sinu hrabrene Crne Gore radujemo se na krasnom uspjehu.

7. Adam Pejić »Fizika u osnovnoj školi«. Književno izdanje učiteljskog društva za grad i okružje Sarajevo. Knjiga II. Vlastita nakla piščeva. Cijena 1 K. 60 para.

Uspjeh pouke u fizici kod većine naših pučkih škola, nije još na onom stepenu, na kojem bi morao biti, čemu je u prvom redu tražiti uzrok u pomanjkanju nužnih fizikalnih sprava kod mal ne svih naših jednorazrednih učiona. Pouka u fizici bez pokusa, riječ je bez djela, koja u učenicima ostaje nerazumna i zamršena, dočim eksperimenti su oni, koji djecu dovode do pravih spoznaja, po kojima im tumačenja bivaju razumljiva. Takogjer se što boljem uspjehu pojedinih učevnih predmeta ima pripisati pomoć, koju nastavnici crpaju iz raznih rukovogja i metodičkih naputaka, pa i ovo djelo vrlog sudruga Pejića biti će nam uz »Fiziku« ć. kr. kotar. škol. nadzornika S. Sinčić od velike koristi.

Premda je Sinčićeva »Fizika« strogo prama našim čitankama i našim prilikama sastavljena, to ćemo se ipak iz Pejećeve »Fizike« moći sa svim predavanjima poslužiti osobito u dvo i višerazrednim školama, tako da bi prvi dio (za onamošnje škole Razred III.) zgodno

mogli upotrebiti u 4. a drugi dio u 5. i 6. škol. godini. Predavanja su vrlo zgodna i svestrano obragjena i sa mnoštvom različitih pokušaja potkrjepljena,

Prije svakog metodičkog postupka u kratko je za učitelja označen pregled rada, gdje je zgodno navedeno koje sve sprave trebaju za pojedino predavanje i koji se eksperimenti izvesti imaju. Formalni su stupnjevi majstorski izvedeni, a osobito je podavanje zanimivo, svestrano i pomno obragjeno, pa nas je zbilja ova knjiga uvjerala, da je Pejić vrlo vrijedan metodičar, kakova smo ga zaista i držali čitajući njegova praktična predavanja rasijana po «Školskom Vjesniku», «Školi», «Napretku» i drugim stručnim listovima. U svojoj je «Fizici» Pejić zgodno obradio 26 predavanja, razdijelivši nekoje u dvije i tri lekcije, te ih je polovica otisnuta latinicom, a polovica ćirilicom (na izmjenice).

Najopširnije je obragjen zrak ili vazduh, kojemu su posvećena dva predavanja sastojeca se od pet lekcija. — Poučavanje «Kako postoje vrelo», može zgodno služiti i za pouku iz fizičnog zemljopisa, a dvije lekcije o oku zgodne su i za tumačenje zdravoslovlja spojena sa prirodopisom.

Mislimo da bi bilo suviše ovakovu lijepu priručnu knjigu preporučivati braći učiteljima, jer znamo da su i oni uvjereni koliko im pomoći daje i truda olakočuje zgodan učevni rukovogj. — Istom se grigodom od srea radujemo učiteljskomu društvu u Sarajevo, koje je eto u kratkom roku u svojim književnim izdanjima objelodanilo dvije onako zgodne knjige (Dvorniković i Pejić), te time osim moralne koristi crpalo za siročad i udove učiteljske i nešto materijalnog doprinosa. Početak je dobar, pa je poželjeno, da i nastak bude takav. Kamo sreće, kad bi i «Savez» dalmat. učitelja mogao takova izdanja za Strölovih «Izvodnih računa» nastaviti. Mogao bi «Savez», kad bi dalmatinski učitelji — *htjeli!*

S. Rudolfo Franjin Magjer «Za cvjetne mladosti». Pripovjesti i pjesmice za mladež. Tisak i naklada Lj. Szeklera u Osijeku. Cijena uvezanoj knjizi 80 para.

Tu nedavno prikazasmo tri djela ovog našeg radišnog druga, a on nas evo već obdariva i novim. To je li-

jepa i po našem sudu najbolja i umjetnički dotjerana zbirka pjesama i pripovjedaka za našu mladež, onako krasno i zanimivo napisana kako to Magjerovo vješto pero umije. Literarna i pedagoška vrijednost ove zlatne knjižice ne sastoji se samo u sadržaju pripovjesti i pjesama, već u refleksijama, od kojih tako harmonično svaki sastavak ljupko i ugodno zvuči. Magjer je i kao učitelj i kao pjesnik pun idealnih misli, pa na koncu ove svoje najnovije knjižice vodi svoju milu kćerku Zorislavu kroz proljeće, ljeto, jesen i zimu, te svršava zvonkim i ljupkim akordom, punim nade, koji svojom blagozvučnosti budi u čitaoca samo plemenita i uzvišena čuvstva.

Pjesme onako ljupke, plemenite i čustvene kao što su «Jutro», «Djetetu», «Svom angjelu čuvaru», «Ajde brate», «Žalosnomu», «Pozdrav Gospi» i «Kćeri Zorislavi», zaista služe na čast i diku sudrugu Magjeru, koji ih je onako majstorski dotjerati znao. I proza je lijepo obragjena. Osim igre «Krasna pisanica», koja je veoma zgodna za dječje glumljenje, lijepe su, zanimive i pune umjetničkog kolorita pripovjetice «Za domovinu», «Pogorelci», «Ugljar Ića», «Jedinac», «Tetica», «Novo odijelo», «Liječnikovo pripovijedanje», «Mile», «Na pisaćem stolu», «Susjede» i «Pozlaćeni orah». — Prostor nam lista ne dozvoljava, da se detaljno pozabavimo pojedinim ovim sastavkom i da iz kojega od njih citiramo koji par redaka pjesničke ili koji period prozaične naravi tim više što nam ne treba Magjera hvaliti niti isticati, jer ga hvali i isticie njegov dosadanji literarni, osobito za omladinu izvedeni, rad. To mu priznajemo mi, to mu priznaju svi prijatelji mladeži, a to mu je skoro priznala i njemačka kritika kroz stupce «Slavonische Presse», ističući kako on u svojoj lijepoj knjižici zgodno i na umjetnički način podiže duh hrvatske mladeži i srce joj raznježuje i oplemenjuje mekoćom svoje poezije.

Dok dakle hrvatska omladina uz Smiljana i Dobrašina bude imola Belovićku, Toni-a, Devića i Magjera, naužiti će se plodna, sočna i uzvišena štiva. Dao Bog, da se takovi radiše i kod nas množili!

Dorbić Vicko.

VJESNIK.

† **Stijepo Spiletak** vrlo trudbenik na našem polju preminuo je na 10 o. m. u Mokošici kod Dubrovnika u 62. god. života. Žalujući se uciviljenoj obitelji pokojniku vapimo vječni pokoj!

Gosp. Ivana Babića škol. nadz. u Sinju zatekla je žalost gubitkom dičnoga mu brata Tome. Žalujemo se s našim prijateljem.

Novi školski nastavni red u hrvatskom tekstu može se dobit, kako smo obznanjeni, kod Hrvatske knjižarnice u Zadru.

Na skupštini našu dne 9. rujna u Splitu upozorujemo još jednom cijelo naše učiteljstvo. Nagjimo se svi na okupu, imamo za što! Do vidova!

Premještaji. Početkom nove školske godine biti će dosta tih promjena u našem učiteljstvu. Mnogi su premješteni ili imenovani drugamo, a u tim premještajima ima ovoga puta dosta osobita i zanimiva. U svoje doba progovorit ćemo.

Iz našega učiteljstva. *Odlikorani G. Andrija Pelicarić* ek. kotarski školski nadzornik u Benkovcu,

odlikovan je od Njeg. Veličanstva zlatnim krstom za zasluge. Ovih dana primio je odličje uz veliko slavlje u prisustvovih mjesnih vlasti i naroda. Pridružujemo se slavi i čestitamo.

Umirovljen. Naš drug *Nikola Mandić*, učitelj u Kninu umirovljen je, što je i sam tražio. Učiteljevao je više godina u Mokrom-polju, pak u Kninu i vazda se pokazao radišan, milokrvan i usrdan. Među nama i narodom ostavlja najbolju uspomenu, te želimo da uživa zasluženu mirovinu u zdravlju i zadovoljstvu.

Vjenčani. *Frano Ivanković* učitelj građanske škole u Dubrovniku, vjenčao se sa čestitom gđicom: Marijom pl. Bassegli-Gozze. Radujemo se mladencima sa našim najtoplijim željama.

Polakšica na željeznicama za puč. i građ. učitelje u Ugarskoj i Hrvatskoj se može smatrati postignutom. Radujemo se tamošnjim drugovima, što im se ispunilo jedno njihovo pravo, koje mi još uvijek uzalud očekujemo i tražimo. Za ovo su se najviše zauzimali hrvatski delegati u zajedničkom saboru, kojima je ukazao svoju predusretljivost i pažnju prema pučkom učiteljstvu ministar trgovine Franjo Košut. Nadamo se da će poprimeru hrv. delegata i naši zastupnici na Car. Vijeću zauzeti se za svoje učitelje i da se riješenje ne će dugo otežati. Važno je za ovu stvar, da naše učiteljstvo postizava imenovanje i umirovljenje od državne vlasti. Kad je tako, premda su učitelji pokrajinski činovnici, imaju pravo olakšice zbog tih imenovanja kao i državni službenici. —

† **Josip Eugen Tomić**, najplodniji od starijih hrvatskih književnika i ujedno jedan od najboljih, preminuo je nedavno u Zagrebu. Pisao je pripovijesti i drame na osnovu historijskih uspomena i događaja. U romanu kao i ostalim radovima bio je najmakantniji sljedbenik Šenoine škdle. Prevodilački rad, koji mu takogjer bijaše obilan, posvetio je pozorištu. U borbi između starih i mlagjih hrv. književnika imao je dosta obzira i veoma podupirao stare, premda je dušom bio poletan i slobodouman. Ali činovički položaj i društvene prilike mnogo su djelovale na ovoga umka, koji je i pored svih ljudskih slabosti — koje su svojina svih nas — ipak ostao vazda čista karaktera, obljubljen i popularan pisac. Naše učiteljstvo, kojemu je čitanje Tomićevih djela osvježivalo duh i poticalo ga na rad, ovim osvježuje uspomenu njegovu, kličuš mu: Slava!

† **Spomenik Janku Veselinoviću.** Dne 14. Juna navršila se godišnjica smrti ovoga najznamenitijega srpskoga književnika na polju pripovjedne beletristike. Rodom Šumadinac a po svome zvanju pučki učitelj, poznavao je narod i običaje bolje od ikoga, te je izašao na glas sa svojih seoskih pripovijedaka, kojima je umio da dade svježost, pišuć ono, što je sam vidio i osjećao. Smrt ga je mlagjalna pokosila, a srpska je knjiga ovim gubitkom osjetljivo pretrpila, jer je pok. Janko zaista *mного hteo, mnogo započeo.*

Sveučilišni kursovi u Dubrovniku. »*Dubrovnik*« je o stogodišnjici pada dubrovačke republike pokrenuo misao o osnivanju ferijalnih kursova u Dubrovniku, sa zadatkom, da u narodu širi popularisanu nauku i lijepu vještinu. U tu svrhu obratio se profesorima Hrvatima i Srbima: Dru. Rešetaru, Pavlu Popoviću i Dru. Gjuri Šurminu za savjet i mišljenje. Sva trojica odgovoriše, da je prijedlog umjestan i savršen, jer da su za naše prilike u opće ti kursovi od velike potrebe.

Spomen-dan mira. U Ugarskoj pokrenuta je misao, da se u interesu ostvarenja svjetskog mira po svim školama bez razlike odredi jedan praznik kao spomen-dan mira. Toga dana učitelji bi pred učenicima držali jedno predavanje o blagodatima svjetskog mira, te o radu i riješenju haške konferencije i izbornih sudova. Ministar Aponji obetao je svoje pristajanje, jer i on kao vrlo veliki prijatelj ideje o miru, nalazi kako je nužno, da se još u djetinjstvu u mladićevu dušu usade klice ove velike božanstvene ideje, prema kojoj samo surova i divlja priroda čovjeka, koji ne zna što je blagorodstvo, može da ostane ravnodušan.

Škole i učitelji u Kranjskoj. Školske god. 1905. 1906. bilo je u Kranjskoj 311 pučkih škola sa slovenskim nastavnim jezikom; 9 njemačko-slovenskih, a 28 njemačkih. U 85 škola uvedeno je nerazdijeljeno poučavanje. Školu je pohajalo 75.519 djece, koje je poučavalo 839 učitelja-ca.

Učiteljsko udruženje u Srbiji umolilo je uredništvo našega lista, da objavi svima učiteljima, koji žele 6 (19) Avgusta o. g. doći u Beograd na kongres, da se jave na vrijeme glavnom odboru učiteljskog udruženja u Beogradu, kao to da li će lagjom ili željeznicom doći, jer da to je Udruženju potrebno znati zbog rasporeda po stanovima.

Preporučujemo: *Srgj* list za književnost i nauku pod redakcijom prof. A. Vučića. Do sada izišlo je 6 brojeva ovoga lista sa obilnom sadržinom. Izlazi u sveskama od tri tabaka, dva puta mjesečno, Stoji 10 K na godinu, a za učitelje 6 K. Prima inserata i pedag. didakt. članke popularne. *Srgjeva* težnja nije da bude lokalni list, nego da svrati pozornost na hrvatske i srpske krajeve, te prima povijesno-geografske crte o njima. Osim predusretljivosti prema našem stališu, ovaj list pokazuje i drugu pogodnost učiteljima. Pretplata od 6 K može se neopaženo isplatiti, na način da se sastane više učitelja, te jedan na ime mnogih šalje ukupno svaka dva mjeseca po 1 K za svakoga pošt. doznakom.

Zbog nestašice prostora u listu, primorani smo ograničiti naše obetanje u prošlom broju glede ocijena A. Tentora u izdanju Hrvatske knjižare u Zadru na prosto registrovanje sa našom toplom preporukom, da učiteljstvo nabavi knjige jer zaslužuju. Isto tako bili smo primorani tiskanje nekih radnja ostaviti za nastojni broj. Cijenjenim suradnicim toliko na znanje i uvaženje.

Sve naše dužnike ponovno molimo da nas se sjete. Novci se šalju D. Domicu, blagajniku »Saveza« u Spljetu.